

გლობალური გიზნესბარემო, ევროპული ინტეგრაცია და საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების კულტურული პოტენციალი

ევროპული ინტეგრაცია და საქართველო
ეკონომიკისა და ბიზნესის აქტუალური პრობლემები
გლობალიზაციის თანამედროვე პირობებში

საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია

თეორია, მეთოდოლოგია, სისტემური პრობლემები

გივი ზაღინაშვილი

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
ევროპის სასწავლო უნივერსიტეტის პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის მინვეული პროფესორი,
საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი

საკვანძო სიტყვები:

გლობალიზაცია, ევროპული ინტეგრაცია, კულტურული პოტენციალი

გლობალიზაციის თანამედროვე ეტაპზე ევროპული ინტეგრაციული პროცესების კონტექსტში საქართველოსთვის (ისევე როგორც ნებისმიერი სხვა გარდამავალი ქვეყნისათვის) ფრიად მნიშვნელოვნად გვესახება განვითარების ოპტიმალური სტრატეგიული ვექტორის შერჩევა.

საქართველო დადგა პრინციპულად ახალი გამოწვევების წინაშე, რომელთაგან, ჩვენი აზრით, მთავარია ის, რომ ჩვენმა ქვეყანამ უნდა მოახერხოს მსოფლიოში მიმდინარე გლობალიზაციის პროცესების პირობებში სხვადასხვა სახელმწიფოებთან ურთიერთხელსაყრელი, თანაბარუფლებიანი და პრაგმატული ურთიერთობების პარალელურად ჩამოაყალიბოს უფრო მჭიდრო კავშირები ევროპის ქვეყნებთან, რომლის ნაწილიც თვითონაა. ამასთან, ორიენტაცია უნდა იყოს საკუთარი, როგორც სახელმწიფოებრივი სოციალურ-ეკონომიკური სისტემის არსებული პოზიტიური მხარეების გაძლიერებისაკენ, სუსტი და ნეგატიური ელემენტების თანმიმდევრული და ჩვენი საზოგადოებისათვის

გასაგები, მისაღები უმტკივნეულო მეთოდებით და ფორმებით ტრანსფორმაციისაკენ, ჩვენი საკუთარი ეროვნული და მსოფლიო ცივილიზაციის მრავალსაუკუნოვანი გამოცდილების წარსული და თანამედროვე პერიოდების საუკეთესო მოდელების გათვალისწინებით [ზაღინაშვილი 2015].

ერთი მხრივ, საქართველოს ევროპული ორიენტაცია აქტუალურს ხდის ევროკავშირის ბიზნესგარემოს სისტემურ ანალიზს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ახალი პოტენციალის სრული გამოყენებისა და ევროსტრუქტურებში ჩვენი ქვეყნისათვის ეფექტიანი ინტეგრაციის უზრუნველყოფის თვალსაზრისით. მეორე მხრივ, გლობალიზაციის მოთხოვნებიდან გამომდინარე, ასევე მნიშვნელოვანია, ქვეყნისათვის გლობალური ბიზნესგარემოს ადეკვატური სისტემური აღქმაც და მისი შესაძლებლობების ეფექტიანი გამოყენება, შესაძლო გამოწვევების იდენტიფიცირება, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში, შესაბამისი პრევენციული ზომების მიღება.

სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი

რა თქმა უნდა, გლობალიზაცია და ევროინტეგრაციული პროცესები არა თუ არ გამოიციხავენ ლოკალურ რეგიონულ ინტეგრაციულ პროცესებს, არამედ, შესაძლოა, უფრო აქტიულურს ხდიან მათ.

ლოკალური რეგიონული ინტეგრაციული პროცესები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საქართველოსთვის, მაგალითად, კავკასიის და შავი ზღვის რეგიონების ქრილში [ისმაილოვი, პაპავა 2009; Беридзе 2007].

გლობალური ბიზნესგარემო რთული სტრუქტურის მქონეა [Harrison 2014]. მის შემადგენლობაში სისტემური მიდგომის პოზიციებიდან შეიძლება გამოიყოს ბიზნესზე არსებითად მოქმედი რამოდენიმე მნიშვნელოვანი კომპონენტი: პოლიტიკური, ეკონომიკური და სამართლებრივი ინსტიტუტები, სოციალურ-კულტურული, სოციალურ-დემოგრაფიული, ბუნებრივ-კლიმატური, მეცნიერულ-ტექნიკური და ტექნოლოგიური ფაქტორები, ასევე თვით სოციალური პრობლემები და ფაქტორები.

საქართველოს ეფექტიანი სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სისტემურ თვალთახედვაში ლოგიკურია, განვიხილოთ ბიზნესგარემო გლობალური და ევროკავშირის კონტექსტით. ცხადია, მათ შორის განსხვავება არსებობს, შესაძლოა – არსებითიც.

ქვეყნების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების და კონკრეტულად, ბიზნესის ფუნქციონირების პროცესებში სოციალურ-კულტურული ფაქტორების როლი ფრიად აქტიურია (კულტურის შესახებ იხ., მაგალითად, [Hofstede 1980; თრიანდის 1994; Шварц 2008; Инглхарт, Вельцель 2011; Культура имеет значение. Каким образом ценности способствуют обществу прогрессу 2002; Hall&Hall 1990; Тромпенаарс, Хампден-Тернер 2004; Ясин 2008; Аузан 2011; ჯამაგიძე, პაპაჩაშვილი, შაბურიშვილი, სიხარულიძე 2011; სუმბაძე 2012; ვეშაპიძე 2012; ბედიანაშვილი 2014; ბარათაშვილი, ზარანდია, მარიდაშვილი, ჩეჩელაშვილი, მახარაშვილი, ლამბაშიძე 2016]). ჩვენი აზრით, დღევანდელ პირობებში სწორედ კულტურული პოტენციალის, როგორც ფაქტორის, სწორი განვითარება და ეფექტიანი გამოყენებაა საქართველოსთვის მნიშვნელოვანი გამოწვევა.

უშუალოდ კულტურის კატეგორიასთან მიმართებით განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს

პრველ რიგში არაფორმალური ინსტიტუტების ცნების განხილვას. როგორც ასეთი, არაფორმალური ინსტიტუტების ცნება ფართოდ გამოიყენება საზოგადოების შესახებ სხვადასხვა მეცნიერებებში [Тамбовцев 2014], მაგალითად, სოციოლოგიაში, სადაც არაფორმალურს უწოდებენ ისეთ ინსტიტუტებს, რომლებსაც არ აქვთ ოფიციალური სახელმწიფო აღიარება, ანუ მათ მიმართ წაყენებულ მოთხოვნებს არ აკონტროლებენ სახელმწიფო ორგანოები. ეს კინიშნავს, რომ არაფორმალური ინსტიტუტების ფუნქციონირების კონტროლი ხორციელდება თვით ადამიანების (მოქალაქეების) მიერ (სოციალური კონტროლის საშუალებით). თუმცა, აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ, როგორც ცნობილია, სოციოლოგიაში ინსტიტუტი განიხილება ფართო გაგებით, როგორც საზოგადოების ქვესისტემა, მაგალითად, ბაზარი, ოჯახი, სამართალი, ფული, სახელმწიფო. ამდენად, კულტურა თავისი ბუნებით წარმოადგენს არაფორმალურ ინსტიტუტს და შესაძლოა წარმოადგენილ იქნას ინსტიტუციური თეორიის პოზიციებიდან გამომდინარე.

აღსანიშნავია, რომ ახალი ინსტიტუციური ეკონომიკის პოზიციებიდან გამომდინარე, როგორც აღნიშნავს დუგლას ნორტი [North 1994], ინსტიტუტები არის ადამიანების მიერ შექმნილი შეზღუდვები, რომლებიც აწესრიგებენ ადამიანებს შორის ურთიერთმოქმედებებს. ისინი (აღნიშნული ინსტიტუტები) შედგებიან ფორმალური შეზღუდვებისაგან (როგორცაა წესები, კანონები და სხვ.), არაფორმალური შეზღუდვებისაგან (როგორცაა ქვეყნის ნორმები, კონვენციები და სხვ.) და ამ შეზღუდვების შესრულების იძულების მექანიზმებისაგან. ამ ნორტისეულ განმარტებაში, ფაქტობრივად, გამოიყენება არაფორმალური ინსტიტუტების სოციოლოგიური წარმოდგენა, რამეთუ, თვით შეზღუდვებს აქვს სპონტანური ხასიათი და ამავე დროს არ არსებობენ ამ შეზღუდვების უზრუნველმყოფი სპეციალიზირებული მექანიზმები. დღემდე არაა ცნობილი არაფორმალური ინსტიტუტების ყველას მიერ აღიარებული განმარტება. როგორც წესი, ბევრ ავტორს საკმარისად მიაჩნია არაფორმალური ინსტიტუტების მაგალითების სახით განხილვა და მათი აღწერილობითი ფორმით დახასიათება. მიუხედავად ამისა, კულტურა, როგორც რთული კატეგორია, ახალი ინსტიტუციონალიზმის თვალსაზრისიდან გამომდინარე, ეკუთვნის არაფორმალური ინ-

სტიტუტების ფენომენს.

აქედან გამომდინარე, უკვე საკმაოდ კარგად ცნობილი გამოთქმა: „კულტურას აქვს მნიშვნელობა“ უშუალოდ ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისთვის (იხ., მაგალითად, [Культура имеет значение. Каким образом ценности способствуют обществу прогрессу 2002]), მართებულია და არ ინვეს, ვფიქრობთ, არავითარ ეჭვს.

ამ თეზისის უფრო ნათლად წარმოდგენისა და მკაფიო დადასტურების მიზნით შეიძლება განვიხილოთ, მაგალითად, საერთაშორისო ბიზნეს-გარემოს კონტექსტში კულტურის ფენომენის ანალიზის მიმართ ტ. გლედვინის და ვ. თერპსტრის [Gladwin, Terpstra 1978] სისტემური მიდგომის მოდელი, რომელშიც კულტურა, როგორც რთული კომპლექსი (პოლისტრუქტურული სისტემა), განიხილება რვა ურთიერთმოქმედი და ურთიერთდამოკიდებული ბლოკის სახით. ესენია: **ენა** (სალაპარაკო ენა, დამწერლობის ენა, ოფიციალური ენა, საერთაშორისო ენები, მასინფორმის ენა); **რელიგიური და ფილოსოფიური შეხედულებები** (წმინდა სფეროები, ფილოსოფიური სისტემები, რწმენები და ნორმები, ლოცვები, ტაბუ, დღესასწაულები, რიტუალები); **ფასეულობები და მიზნები** (დროის, მიღწევების, სამუშაოს, სიმდიდრის, ცვლილებების, მეცნიერული მეთოდის, რისკების მიმართ); **სამართალი** (ჩვეულებითი-დაუნერეელი, სამართალი, კოდიფიცირებული სამართალი, უცხოური სამართალი, შიგასახელმწიფოებრივი სამართალი, საერთაშორისო სამართალი, კანონქვემდებარე აქტები); **განათლება** (ფორმალური განათლება, არაფორმალური განათლება, დაწყებითი განათლება, საშუალო განათლება, უმაღლესი განათლება, განათლების დონე); **პოლიტიკა** (ნაციონალიზმი, სუვერენიტეტი, ძალაუფლება, ეროვნული ინტერესები, იდეოლოგია, პოლიტიკური რისკები), **ტექნოლოგია და მატერიალური კულტურა** (სატრანსპორტო სისტემა, ენერგეტიკული სისტემა, შრომის საგნები და საშუალებები, ურბანიზაცია, მეცნიერება, გამომგონებლობა); **სოციალური ორგანიზაცია** (ნათესაობა, სოციალური ინსტიტუტები, ძალაუფლების სტრუქტურები, ინტერესთა ჯგუფები, სოციალური მობილურობა, საციალური სტრატეგიკაცია, სტატუსური სისტემები).

კულტურის თეორიების განხილვის ფორმატში საინტერესოდ მიგვაჩნია, გამოვეყნოთ კარ-

გად ცნობილი ამერიკელი მეცნიერის ჯორჯ მერდოკის მიდგომა, ასახული მის ფუნდამენტურ ნაშრომში „კულტურა და საზოგადოება“, რომელიც მან 1965 წელს გამოაქვეყნა. ეყრდნობოდა რა დისციპლინათმორის გამოკვლევებს, ავტორმა გამოყო კულტურის შვიდი ფუნდამენტური მახასიათებელი [Murdock 1965]. ცხადია, რომ ფუნდამენტური, უნივერსალური მახასიათებლების როლი დიდია კულტურის არსის ადეკვატურ გაგებაში და სხვადასხვა კროსკულტურული პრობლემების გადაჭრაში. ეს მახასიათებლებია შემდეგი: 1. კულტურა გადაეცემა სწავლების საშუალებით (რაც ნიშნავს იმას, რომ კულტურა არ მიეცემა ადამიანს დაბადებით, არ გადაეცემა ადამიანს ბიოლოგიურად, თუმცა სწავლების პრინციპები ძირითადად მსგავსია სხვადასხვა კულტურებში); 2. კულტურა შეითვისება აღზრდით; 3. კულტურა არის სოციალური; 4. კულტურა არის იდეაციონური (კულტურის შემადგენელი ჯგუფური ჩვეულებები უდიდეს ნაწილში წარმოდგენილ არიან როგორც იდეალური ნორმები ან პატერნები – ნიმუშები); 5. კულტურა უზრუნველყოფს დაკმაყოფილებას (კულტურა აუცილებლობით უზრუნველყოფს ბაზისური ბიოლოგიური და მათ საფუძველზე აღმოცენებული მეორადი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას); 6. კულტურა არის ადაპტური (იგი განიცდის ადაპტაციას გარემოს მიმართ, ამასთან ჯ. მერდოკი გამოყოფს ადაპტაციის გეოგრაფიულ, სოციო-კულტურულ, ბიოლოგიურ და ფსიქოლოგიურ გარემოს); 7. კულტურა არის ინტეგრაციული (ყოველი კულტურის ელემენტებს აქვთ ტენდენცია შექმნან ურთიერთშეთანხმებული ინტეგრირებული მთლიანობა, რაც გამოკვეთილად აღნიშნავს იმ გარემოებას, რომ კულტურა არ არის მკაცრად განზონასწორებული და ინტეგრირებული სისტემა).

საინტერესოდ მიგვაჩნია ასევე, გამოვეყნოთ რამოდენიმე ცნობილი მოსაზრება კულტურის ცნების შესახებ. მაგალითად, ცნობილი ჰოლანდიელი მეცნიერი გირტ ჰოფსტედე განმარტავს კულტურას, როგორც ტვინის კოლექტიურ მენტალურ დაპროგრამირებულებას, ჩვენ მიერ სამყაროს აღქმის წინასწარ განსაზღვრულობის ნაწილს, რაც საერთოა ჩვენი ერის, რეგიონის ან ჯგუფის სხვა წარმომადგენლებთან [Hofstede & Hofstede 2005]. არსობრივად კულტურა ავტორის მიერ განიხილება ფასეულობების

სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი

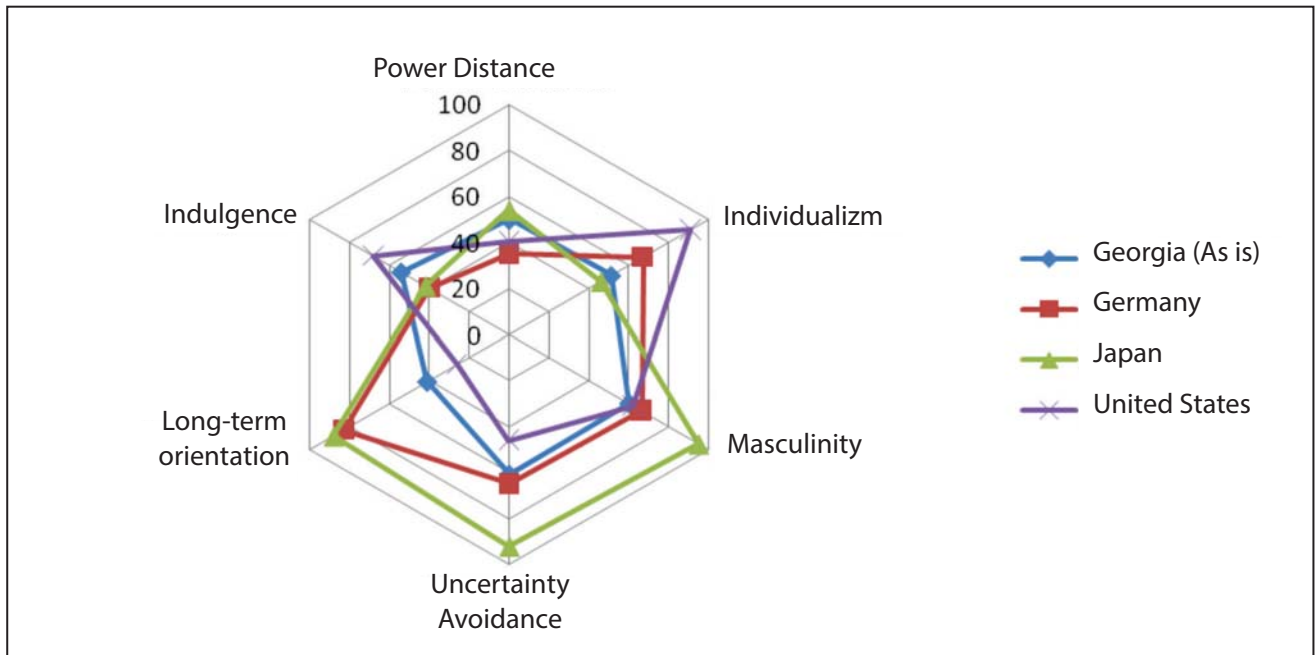
და ნორმების პრიზმაში მათი მთლიანი ერთობლიობის სახით (ქართველ მეცნიერთა ნაწილი „ფასეულობების“ ნაცვლად გამოიყენებს „ღირებულებების“ კატეგორიას, რაც, ჩვენი აზრით, არაა პრინციპული ჩვენ მიერ განსახილველი პრობლემატიკის კონტექსტში. ეს ცნებები, გარკვეული აზრით, შეიძლება განიხილოს როგორც სინონიმები. თუმცა, პირადად ჩვენ, შინაარსობრივად უფრო მართებულიად მიგვაჩნია პირველი ცნება). ასევე, ცნობილი შალომ შვარცის აზრით, კულტურა საფუძველია საზოგადოებაში ადამიანების დომინირებული რწმენების, წესების, ჩვეულებების, სიმბოლოების, ნორმების და ფასეულობების. როგორც იგი აღნიშნავს, კულტურა არის ლატენტური, ჰიპოთეტური ცვლადი, რომელიც ჩვენ შეგვიძლია გავზომოთ მხოლოდ მისი კონკრეტული გამოვლენის საშუალებით და ამ თვალსაზრისით (აზუსტებს ავტორი), კულტურა არაა ლოკალიზებული ცალკეული ადამიანების გონებაში და მოქმედებებში. იგი (კულტურა), უფრო მეტად, ინდივიდის გარეთაა და დაკავშირებულია იმ წნეხთან, რომელსაც განიცდის ეს ინდივიდი, იმის გამო, რომ ცხოვრობს გარკვეულ სოციალურ სისტემაში [Шварц 2008].

ჩვენი აზრით, ზემოაღნიშნული განმარტებები საკმაოდ ადეკვატურად ახასიათებენ კულტურას, როგორც არაფორმალურ ინსტიტუტს.

რაც შეეხება უშუალოდ კულტურისა და ფასეულობების მოდელირებას და რაოდენობრივ გაზომვას, განვიხილოთ ამ მიმართებით ერთ-ერთი პირველი და მსოფლიოში აღიარებული მიდგომა, შემუშავებული გირტ ჰოფსტედეს მიერ. ჰოფსტედესეულ მოდელში გამოყოფილია კულტურის რაოდენობრივად გაზომვადი ცალკეული ბლოკები, რომლებიც ერთიანობაში სისტემურად წარმოადგენენ საზოგადოების ფასეულობებს. ამ მოდელის ბოლო ვარიანტში წარმოდგენილია შემდეგი ხუთი ბლოკი და შესაბამისი ინდექსი: ძალაუფლებრივი დისტანცია (PDI – Power distance index) ასახავს ადამიანთა მზაობას, მიიღოს საზოგადოებაში და ინსტიტუტებში ძალაუფლების იერარქიული სტრუქტურა და მისი უთანაბრო განაწილება; ინდივიდუალიზმი (კოლექტივიზმის საპირისპიროდ, IDV – Individualism vs. collectivism) წარმოგვიდგენს ადამიანების (საზოგადოების უპირატეს დამახასიათებელ მიდრეკილებებს)

არჩევანს დამოუკიდებლობისა და ურთიერთდამოკიდებულების (შესაბამისი ჯგუფების ინტერესების პრიორიტეტით) ფორმატში საქმიანობას შორის; გაურკვევლობის მიუღებლობა (აცილება, გაურკვევლობისაგან თავის დაღწევა, UAI – Uncertainty avoidance index) გვიჩვენებს ადამიანისა და მთლიანად საზოგადოების მოთმინების (ტოლერანტობის) დონეს გაურკვეველი (განუსაზღვრელი) სიტუაციების მიმართ. მასკულინობა (ფემინურობა, MAS – Masculinity vs. Femininity) არის ადამიანების და მთლიანად საზოგადოების შეფასება ისეთი თვისებების მიხედვით, როგორცაა მიზანმიმართულება, საქმის ინტერესების წინ დაყენება, სიმკაცრე და წარმატებაზე ყურადღების კონცენტრაცია. გრძელვადიანი ორიენტაცია (მოკლევადიანი ორიენტაცია, LTO – Long-term orientation vs. short term orientation) იმის მაჩვენებელია, თუ რამდენად ორიენტირებული არიან ადამიანები და საზოგადოება გრძელვადიან, სტრატეგიულ პრაგმატულ მომავალზე, საპირისპიროდ ტრადიციული მოკლევადიანი (ოპერატიული) ორიენტაციისა (ავტორის სულ ბოლო წლების მოდელში ეს შეფასება აღნიშნულია როგორც პრაგმატიზმი – Pragmatism და დამატებულია აგრეთვე მაჩვენებელი ინდულგენცია – Indulgence, რომელიც აღნიშნავს თავშეკავებულობისა და მიმტევებლობის დონეს – რაც უფრო დაბალია ეს ინდექსი, მით უფრო დიდია საზოგადოებაზე, ადამიანების ქცევაზე ტრადიციებისა და ნორმების შემზღვეველი ზემოქმედება და პირიქით, ამ ინდიკატორის დიდი მნიშვნელობა მიუთითებს პიროვნული იმპულსური ქცევის შედარებით მაღალ დონეზე).

კულტურულ ფასეულობათა არაერთგვაროვნება არა მარტო მსოფლიოს მასშტაბით, არამედ თვით ევროპისა და ევროკავშირის ფარგლებში წარმოშობს ბუნებრივ კითხვას, როგორია კულტურული ფასეულობები საქართველოში და როგორია მათი პარამეტრების სასურველი მდგომარეობა მომავალში ევროინტეგრაციის და გლობალიზაციის პროცესების გათალისწინებით. ავიღოთ განვითარებული ქვეყნები გამოკვეთილად განსხვავებული საქმიანი კულტურებით მსოფლიოს სხადასხვა რეგიონიდან (ამერიკის შეერთებული შტატები, გერმანია და იაპონია) და საქართველო (ნახ. 1), წარმოდგენილი გ. ჰოფსტედეს მიერ შემოთავაზებულ კულტურულ განზომილებათა მოდ-

ნახ. 1. კულტურულ ფასეულობათა განლაგება: გერმანია, იაპონია, ამერიკის შეერთებული შტატები და საქართველო (მიმდინარე არსებული მდგომარეობის შეფასება)

ელის [http://geert-hofstede.com] საფუძველზე (საქართველოსთვის პარამეტრები შეფასებულია ექსპერტულად ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის საერთაშორისო ბიზნესის მოდულის „ევროკავშირის ბიზნესგარემო“ და „კოსკულტურული ურთიერთობები საერთაშორისო ბიზნესში“ დისციპლინების ლექცია-სემინარების ფარგლებში დამამთავრებელი მეოთხე კურსის სტუდენტების გამოკითხვის საფუძველზე). მიმდინარე მდგომარეობით (“As is”) საქართველოში საკმაოდ დაბალია (გერმანიასთან და იაპონიასთან შედარებით) გრძელვადიანი ორიენტაციის (პრაგმატიულობის) მაჩვენებელი. შესამჩნევად დაბალია ასევე ინდივიდუალიზმის დონეც (თუმცა ახლოსაა ამ პარამეტრით იაპონიასთან). ხოლო ძალაუფლებრივი დისტანციით, არის რა იაპონიის მაჩვენებელისაგან თითქმის შეუმჩნევლად განსხვავებული, საქართველო მნიშვნელონადაა დაცილებული (საგრძობლად მეტია) გერმანიის და ამერიკის შეერთებული შტატების დონისგან.

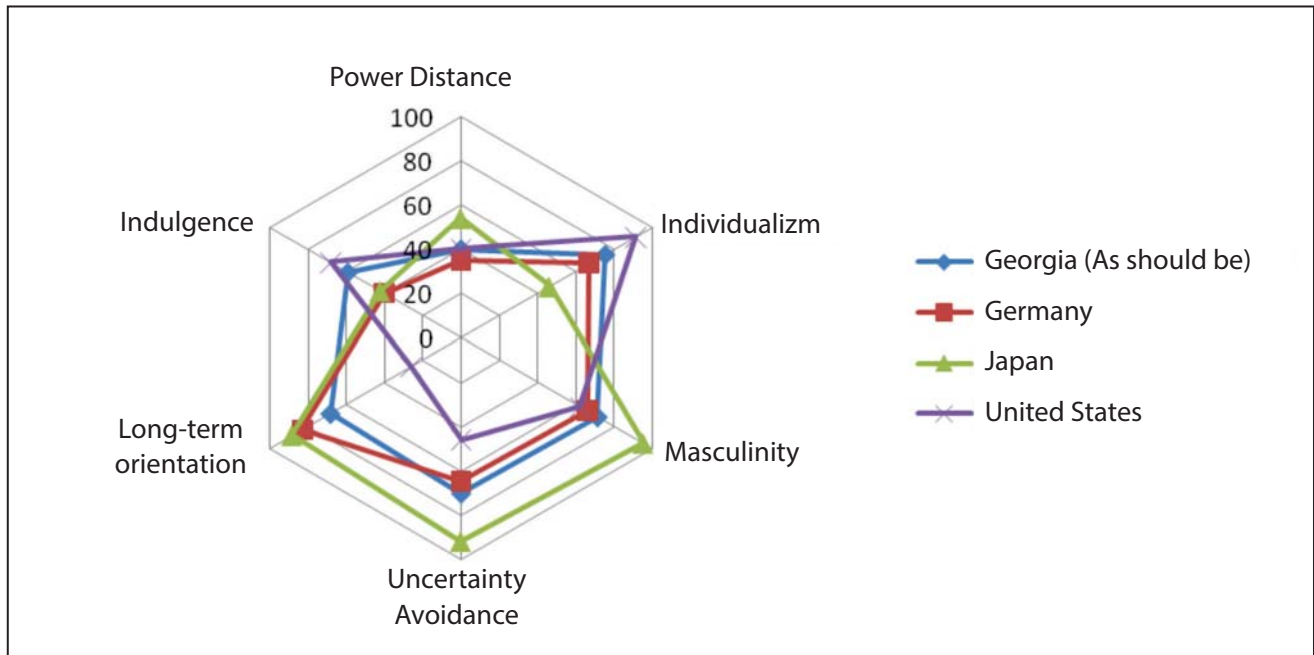
რაც შეეხება საქართველოსთვის სასურველ მდგომარეობას (“As should be”), იმავე ექსპერტული შეფასებებით გამოიკვეთება ის ცვლილებები, რომლებიც საჭიროა განხორციელდეს კულტურულ ფასეულობათა ტრანსფორმაციისთვის. ესაა ჩვენი ქვეყნისთვის

მართლაც აქტუალური პრაგმატიზმის გაძლიერება, ძალაუფლებრივი დისტანციის შემცირება და ინდივიდუალიზმის თვისებების განვითარება (ნახ 2.).

ცნობილია, რომ კულტურის თვისებრივი მაჩვენებლები და თვით ფასეულობები დროის განმავლობაში იცვლებიან ნელა, ზოგჯერ თაობების შეცვლის თანაზომად პერიოდში, რაც ანიჭებს მათ გრძელვადიან ხასიათს [ბედინაშვილი 2014].

ამასთან ერთად, ცხადია ისიც, რომ ფასეულობითი ორიენტაციების კონკრეტული გამოვლენა და ქვეყნების სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაზე ზემოქმედება ხდება უწყვეტად მიმდინარე პროცესში (აღნიშნული ჰიპოთეზის სტატისტიკური დასაბუთების შესახებ მსოფლიოს ცალკეული ქვეყნების მაგალითზე იხ.: [Инглхарт, Вельцель 2011]).

ამდენად, ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური სისტემის სპეციფიკიდან [Bedianashvili 1995] გამომდინარე, ფრიად დიდი მნიშვნელობა აქვს მათ (საქმიანი კულტურის მაჩვენებლების, ასევე ფასეულობების) სისტემატურ მონიტორინგს, როგორც პოზიტიურ, ისე ნეგატიურ თავისებურებათა გამოვლენას, შეფასებას, გათვალისწინებას, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში რეგულირებას და საზოგადოებისათვის მისაღები ფორმებით მიზანმიმართულ კორექტირებას (ტრანსფორმაციას).

ნახ. 2. კულტურულ ფასეულობათა განლაგება: გერმანია, იაპონია, ამერიკის შეერთებული შტატები და საქართველო (სასურველი მდგომარეობის შეფასება)

გამოყენებული ლიტერატურა

- ბედიანაშვილი, გ. (2015). ევროკავშირის ბიზნეს-გარემო და ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ინსტიტუციური ფაქტორები: მაკროსისტემური ასპექტი. საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიის შრ. კრებული. ტომი 12, თბილისი, გვ. 82-95.
- ისმაილოვი, ე., პაპავა, ვ. (2009). ცენტრალური კავკასია (გეოპოლიტიკონომიური ნარკვევი). თბილისი: სიახლე.
- ბერიძე, თ. (2007). Национальная экономическая модель: альтернатива глобализации? Журнал социально-политических и экономических исследований. Том 1 (3). CA&CC Press. Швеция.
- Harrison, A. (2014). Business Environment in a Global Context. Oxford University Press.
- Hofstede, G. (1980). Culture's Consequences: International Differences in Work-Related Values. – Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Triandis, H. (1994). Culture and Social Behavior. – N.Y.: McGraw-Hill.
- Шварц, Ш. (2008). Культурные ценностные ориентации: природа и следствия национальных различий. Психология. Журнал Высшей школы экономики. Т. 5, №2. С.37-67.
- Инглхарт, Р. Вельцель, К. (2011). Модернизация, культурные изменения и демократия. Последовательность человеческого развития. М.: Новое, издательство.
- Культура имеет значение. Каким образом ценности способствуют общественному прогрессу (2002). Под редакцией Л. Харрисона и С. Хантингтона. М.
- Hall, E., Hall, M. (1990). Understanding Cultural Differences. – Yarmouth ME: Intercultural press.
- Тромпенаарс, Ф., Хампден-Тернер, Ч. (2004). Национально-культурные различия в контексте глобального бизнеса. Минск.
- Ясин, Е. (2008). Исследование культурных ценностей - общее дело социальных наук. Психология. Журнал Высшей школы экономики. Т. 5, №2. С.25-36.
- Аузан, А. и др. (2011) Культурные факторы модернизации. М., Санкт-Петербург.
- ჯამაგიძე, ლ., პაპაჩაშვილი, ნ., შაბურიშვილი, შ., სიხარულიძე, დ. (2011). საერთაშორისო ბიზნესის სოციო-კულტურული გარემო საქართველოში. თბილისი.
- სუმბაძე, ნ. (2012) თაობები და ღირებულებები. თბილისი.
- ვეშაბიძე, შ. (2012). კაცობრიული ღირებულებები და ეკონომიკის ღირებულებებითი ორიენტირები. თბილისი.
- ბედიანაშვილი, გ. (2014). კულტურა როგორც ინსტიტუტი ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების და საერთაშორისო ბიზნესის

- კონტექსტში. ჟურნალი „ეკონომისტი“, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტი, №6, თბილისი.
18. ბარათაშვილი, ე., ზარანდია, ჯ., მარიდაშვილი, მ., ჩეჩელაშვილი, მ., მახარაშვილი, ი., ლამბაშიძე, თ. (2016). შედარებითი მენეჯმენტი და კლასტერიზაცია. თბილისი.
  19. Тамбовцев, В. (2014). Экономическая теория неформальных институтов. М.:ПГ-Пресс.
  20. North, D.C. (1994). Economic Performance through Time //American Economic Review. Vol. 84. No. 3. P. 361.
  21. Gladwin, T. N. and Terpstra V. (1978). Introduction In Cultural environment of international business / Ed. by V. Terpstra, Cincinnati: Southwestern, p. xiv.
  22. Murdock, G. P. (1965). Culture and Society. University of Pittsburgh Press.
  23. Hofstede, G. & Hofstede, G.J. (2005). Cultures and Organizations. Software of the Mind (2nd edn). New York: McGraw-Hill.
  24. <http://geert-hofstede.com>.
  25. Bedianashvili, G. (1995). State, Power Structure and Social-Economic Reforming of Society. P. Gugushvili Institute of Economics of the Georgian Academy of Sciences. Tbilisi: Metsniereba.

The Global Business Environment, European Integration and the Cultural Potential of Social-economic Development of Georgia

Givi Bedianashvili

Doctor of Economic Sciences,
Professor European Teaching University;
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Visiting Professor
Academician of the Academy of Economic Sciences of Georgia

Key words:

GLOBALIZATION, EUROPEAN INTEGRATION, CULTURAL POTENTIAL

Summary

Based on the characteristics of the global business environment, discusses the importance of the cultural factor for social and economic development of Georgia in the process of European integration today. Given the informal institutional nature of the culture, it justified its multidimensionality. Using G. Hofstede's model, on the basis of expert measurements are shown for Georgia the status quo of cultural values and the direction of the desirable change.